

Висновки. Поява Карти України 1918 р. мала важливе геополітичне та геокультурне значення, адже вона відображала територію незалежної України та етнічні межі проживання українців. Унікальність мапи полягає в тому, що на ній позначено державні кордони. Карта містить докладну інформацію про населені пункти (міста, містечка і села). Вона стала цінним вкладом у картографічну скарбничку початку ХХ ст. і відіграла велику роль у розвитку української національної картографічної науки.

Література

1. *Боєчко, В.* Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. – К.: Основи, 1994. – 168 с.
2. *Доротич, М.* Карта кордонів 1918 року / М. Доротич // Високий Замок (Леополіс). – Л., 2011. – 3 лют. – С. 2.
3. *Листування Степана Рудницького* / Упорядкув., вст. ст., прим. П. Штойка. – Л.: НТШ, 2006. – 435 с.
4. *Маковецька, С.* Історія з Парижа / С. Маковецька // Україна молода. – 2008. – 29 лист. – С. 3.
5. *Оглоблин, О.* Томашівський Степан / О. Оглоблин // Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. – Мюнхен: Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3236-3237.
6. *Прага – Харків – Соловки: Архівно-слідча справа академіка Степана Рудницького* / Упорядкув., передм. та комент. О.І. Бабака, В.М. Даниленко, Ю.В. Плекан. – К.: Ін-т археогр. та джерелозн. ім. М.С. Грушевського, 2007. – 260 с.
7. *Ровенчак, І.І.* Геокультурне значення твору "Шкільна мапа України" Павла Тутковського / І.І. Ровенчак // Вісн. геод. та картогр. – 2004. – № 4. – С. 47-51.
8. *Рудницький, С.* Відповідь на лист д. С. Шелухина / С. Рудницький // Воля. – Відень, 1920. – Т. 3. – Ч. 1. – С. 17-20.
9. *Рудницький, С. (?)* Карта України. М 1:2 000 000. – Відень: Freytag & Berndt, 1918.
10. *Рудницький, С.* Стінна фізична карта України. М 1:1 000 000. – Л.: НТШ, 1918.
11. *Рудницький, С.* Україна – наш рідний край / С. Рудницький. – Л.: Накл. Заг. укр. культ. ради, 1917. – 144 с. + к.
12. *Сергійчук, В.* Етнічні межі і державний кордон України. – Вид. 3-тє, доп. / В. Сергійчук. – К.: ПП Сергійчук М. І., 2008. – 560 с.
13. *Сосса, Р.І.* Політико-адміністративні й адміністративні карти України (1918-2008 рр.): бібліографічний покажчик / Р.І. Сосса. – К.: Ін-т іст. НАН України, 2009. – 106 с.
14. *Стебельський, І.* Поняття географії батьківщини української діаспори Північної Америки: слідами концепції Степана Рудницького / І. Стебельський // Історія української географії [Всеукр. наук.-теорет. часоп.]. – Тернопіль, 2007. – Вип. 16. – С. 110-115.
15. *Цюцюра, Л.Ю.* Значення "Стінної фізичної карти України" С. Рудницького у розвитку української національної географії і картографії // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2009. – Вип. 36. – С. 314-320.
16. *Цюцюра, Л.Ю.* Оглядова карта українських земель Степана Рудницького: особливості розроблення та видання (1914-1921 рр.) / Л.Ю. Цюцюра // Вісн. геодез. та картогр. – 2010. – № 5. – С. 42-47.
17. *Черевко, О.М.* Українсько-білоруський кордон у контексті українсько-білоруських переговорів (квітень-червень 1918 р.): історико-географічний аспект / О.М. Черевко // Україна: географія цілей та можливостей: зб. наук. пр. – К.: УІТ, 2012. – Т. II. – С. 307-310.
18. *Штойко, П.І.* Українсько-австрійські картографічні зв'язки (за матеріалами Віденського видавництва "Freytag & Berndt") / П.І. Штойко // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. – Вип. 138. Географія. – Чернівці, 2002. – С. 206-210.
19. *Freytags, G.* Karte der Ukraina. М 1:2 000 000. – Wien: Freytag & Berndt, [1918].
20. *Romer, E.* Pami tnik paryski (1918-1919) / E. Romer. – Wroc aw: Zak ad Narodowy imienia Ossolinskich, 1989. – 458 s.

Надійшла 02.07.13

* * *

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ ФОТОГРАМЕТРІЇ Нарис про творчий шлях професора В. Я. Фінковського (до 100-річчя від дня народження)

Віктор Якович Фінковський народився 12 липня 1913 р. в місті Фергана (Узбекистан). Його батько – Фінковський Яків Матвійович народився в 1864 р. в селі Котово Плоцької губернії Рипінського повіту (Польща) в сім'ї багатодітного селянина (10 синів). Для проходження військової служби він відбув до

Середньої Азії, де і лишився жити. Одружився. З трьома дітьми рано залишився вдівцем. Мати – Люція Михайлівна Урбанович народилася 13 грудня 1888 р. у м. Ризі. Її батько був кваліфікованим робітником на залізниці, а мати займалася домашнім господарством і виховувала сімох дітей.

В. Я. Фінковський, закінчивши восьмирічну школу, у 1929 р. в Ташкенті вступив до гідроенергетичного технікуму, який закінчив у 1931 році.

Попрацювавши 2 роки за спеціальністю, переїхав до Москви, де у 1934 р. вступив до геодезичного інституту, який згодом отримав назву Московський

інститут інженерів геодезії, аерофотознімання та картографії. Під час літніх канікул працював топографом, бо після смерті батька мати була на утриманні сина. На старших курсах він уже постійно працював техніком-фотограмметристом у Центральному науково-дослідному інституті геодезії, аерофотознімання та картографії (ЦНІГАіК). У 1937 р. Віктор одружився на своїй одногрупниці Тамарі Семенівні Хлиновій.

Під час навчання в інституті В. Я. Фінковський активно займався спортом: був членом інститутських команд з баскетболу, зі стрільби; освоїв пінг-понг (настільний теніс); захопився шахами.

Студенти-геодезисти МІГАіКу з улюбленим викладачем – доцентом М. Я. Бобіром (Фінковський стоїть другий справа)

Капітан Фінковський (перший зліва) та його баскетбольна команда

Після закінчення інституту був скерований у Середньоазійське аерогеодезичне підприємство ГУГК у м. Ташкенті й призначений на посаду інженера-аерофотогеодезиста (1940-1941 рр.). З 1941 по 1944 рр. працював керівником стереоцеху.

У 1944 р. В. Я. Фінковського призначають керівником польового топографічного загону (загін базувався в м. Усть-Каменогорську, Казахстан). За розпорядженням Генерального штабу Червоної ар-

Колектив стереоцеху (В.Я.Фінковський стоїть перший зліва)

мії і ГУГК загін виконував польові й камеральні астрономо-геодезичні, топографічні та аерофотознімальні роботи на території Казахської РСР, Алтайського краю РРФСР, Узбецької РСР і Киргизької РСР.

Це був важкий і відповідальний період у житті Віктора Яковича. Він повинен був не тільки керувати людьми, а й вирішувати виробничі та побутові питання: займатися забезпеченням працівників приміщеннями для виробничих та житлових потреб, відправляти вантажі, польове спорядження та обладнання залізничними і повітряними шляхами сполучення, вирішувати інші господарські питання. У голодні воєнні роки він організував для потреб загону підсобне господарство, де вирощували овочі. Це було істотною підтримкою для всіх співробітників.

Сім'я В. Я. Фінковського тоді квартирувала в приватному будинку. На стайні стояли коні загону, яким потрібен був корм і догляд. За час роботи в Середньоазійському підприємстві Віктор Якович вніс і впровадив у виробництво понад 10 раціоналізаторських пропозицій. У 1943 р. його було нагороджено знаком "Отличник геодезии и картографии", в 1945 р. – грамотою Президії Верховної Ради Казахської РСР, у 1946 – медаллю "За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг."

У 1946 р. його переводять на роботу в Новосибірський інститут інженерів геодезії, аерознімання і картографії (НІГАіК), де він почергово обіймав посади старшого викладача, доцента, професора, завідувача кафедри, декана факультету.

У 1949 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук, в 1950 р. йому присвоєно вчене звання доцента.

У 1953 р. нагороджений медаллю "За трудовую доблесть".

У 1963 р. захистив докторську дисертацію і був затверджений у вченому званні професора по кафедрі фотограмметрії.

Читав для студентів аерофотогеодезичної спеціальності основні курси: фотограмметрія і стереофотограмметрія, а також розроблений ним спецкурс "Автоматизація і механізація аерофотогеодезичних робіт".

Під керівництвом В. Я. Фінковського на кафедрі виконувались госпдоговірні роботи, зокрема "Радіофотограмметричний спосіб прив'язки аерознімків при створенні карт у масштабі 1:25 000", впроваджено у виробництво вдосконалений аналітичний спосіб просторової фототріангуляції, який передбачав використання ЕОМ М-20.

За час роботи в НІГАіК написав 26 наукових праць. Серед них: "Пособие по работе на топографическом стереомере СТД-2", "Пособие по выотно-плановой привязке снимков методом наземной стереофотограмметрической съёмки".

Був членом міжвідомчої комісії з аерофотознімання; членом Вченої ради Новосибірського інституту інженерів залізничного транспорту з присудження вчених ступенів, членом секції геодезії та картографії Науково-технічної ради Міністерства освіти СРСР, членом Науково-технічної ради з фотограмметрії Міністерства геології та охорони надр СРСР. Вів активне громадське життя: кілька років був головою місцевому інституту, членом обкому профспілки працівників вищої школи і наукових установ, головою окружної виборчої комісії.

Післявоєнний випуск інженерів-аерофотогеодезистів у НІГАіКу (верхній ряд, третій зліва – декан картографічного факультету В. Я. Фінковський)

У серпні 1966 р. Віктор Якович переїхав до Львова. Працював спочатку на посаді професора кафедри аерофотогеодезії Львівського політехнічного інституту, а з 1 березня 1967 по 18 березня 1986 р. – завідувачем цієї ж кафедри. З його приходом на кафедру розпочався новий етап у розвитку фотограмметрії не тільки у Львівській політехніці, але і в Україні загалом.

Людина потужного наукового та педагогічного хисту, В. Я. Фінковський сприяв зміцненню престижу кафедри. З 1969 р. на кафедрі під його керівництвом запрацювала науково-дослідна лабораторія НДЛ-22. Завдяки особистим старанням професора В. Я. Фінковського значно покращилась лабораторна база кафедри. Збільшились площі кафедри після її переїзду з головного корпусу Політехніки у навчальний корпус № 2. Це дало змогу відкрити нові лабораторії універсальних стереофотограмметричних приладів, які стали різновидними у ВНЗ.

За його участю та під його керівництвом на кафедрі розробляється наукова тематика: методика просторової фототріангуляції, методи підвищення точності визначення координат точок місцевості. Розроблено спосіб блочної фототріангуляції (автори В. Я. Фінковський, О. Л. Дорожинський), виконано дослідження впливу різних похибок на точність визначення координат точок фотограмметричної мережі (О. Л. Дорожинський, Х. В. Бурштинська, І. І. Міщенко, О. М. Рудий), опрацьовано способи й методики наземного фотогеодолітного знімання в маркшейдерії (Д. М. Турук, Є. І. Смірнов), аерофотознімання (Г. М. Тімушев), автоматизації фотограмметричних вимірювань (В. М. Глотов). Професор підтримав новий напрям наукових досліджень, пов'язаний із застосуванням фотограмметрії в растровій електронній мікроскопії, який з успіхом досі розвивають В. М. Мельник та О. М. Іванчук. Під керівництвом В. Я. Фінковського та за його участю на кафедрі виконано понад 20 договірних тем, захищено 14 кандидатських дисертацій.

В. Я. Фінковський консультує працівника кафедри М. О. Рудюка

Професор обговорює з колегами результати досліджень камери ФЗЛТ

У 1980-х роках кафедра під керівництвом В. Я. Фінковського виконує значний обсяг науково-дослідних робіт, результати яких були високо оцінені замовниками та відзначені медалями Виставки досягнень народного господарства СРСР. Ось перелік основних тем робіт і нагород за роками:

1975 р. – "Методи та алгоритми створення цифрової моделі для машинного проектування меліоративних систем" (бронзові медалі) – керівник В. Я. Фінковський;

1978 р. – "Методи спостереження за деформацією бортів та уступів кар'єрів фотограмметричним методом із застосуванням довгофокусного фотогололіта ФЗЛТ та ЕОМ" (срібна та бронзова медалі) – керівник В. Я. Фінковський.

У 1980 р., узагальнюючи досвід побудови цифрових моделей рельєфу для розв'язання задач, пов'язаних з меліорацією земель, колектив кафедри видає монографію "Методы и алгоритмы создания цифровой модели рельефа для машинного проектирования мелиоративных систем" (автори В. Я. Фінковський, О. Л. Дорожинський, О. В. Тумська, І. М. Любімов, Х. В. Бурштинська, І. І. Міщенко – Л.: Вища шк., 1980).

У 1991 р. напрацювання кафедри відображені в монографії "Автоматизированные системы маркшейдерского обеспечения карьеров (справочное пособие)" (М.: Недра).

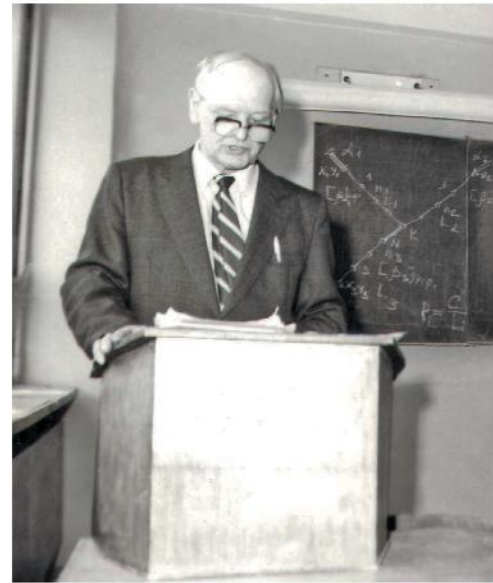
Людина непересічного організаторського хисту, професор Фінковський доклав багато зусиль для зміцнення кафедри, передусім її науково-технічного потенціалу.

Першим з його львівських вихованців захистив кандидатську дисертацію Г. М. Тімушев (1970), а далі були О. Л. Дорожинський (1972), Х. В. Бурштинська (1973), Р. М. Рудий (1976), І. І. Міщенко (1980), В. М. Мельник (1981), М. Я. Гринюк (1983), В. І. Прохоренко (1984), О. О. Аляб'єв (1986), Д. М. Турок (1987), І. М. Любімов (1987), Є. І. Смірнов (1989), В. М. Глозов (1990), О. М. Іванчук (2000).

За підтримки В. Я. Фінковського доцент О. С. Лисичанський – перший завідувач кафедри аерофотогеодезії, захистив докторську дисертацію в 1975 році з математичної картографії.

Упродовж багатьох років професор В. Я. Фінковський був членом спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій, виступав офіційним опонентом багатьох дисертантів. Принциповість – це риса його безкомпромісного характеру, але його оцінка завжди була справедливою і об'єктивною. Професор підтримував постійні ділові та наукові контакти з міністерствами, провідними кафедрами, науковими установами, підприємствами галузі. Його знали і поважали відомі вчені-фотограмметристи СРСР професори Л. М. Келль, О. М. Лобанов, М. Д. Коншин, В. Ф. Дейнеко, Г. В. Романовський, Ф. В. Дробишев. Це була еліта радянської фотограмметрії, і заслужити їхню прихильність могла тільки людина з науковим доробком високого рівня. Саме таким і був Віктор Якович.

Прекрасний лектор і педагог професор Фінковський постійно дбав про організацію навчального процесу на високому методичному рівні, на сучасній технічній базі фотограмметрії та аерофотозімання. Його новаторський підхід до впровадження активного методу навчання, діалогового способу подання складних теоретичних і практичних питань були запорукою того, що наші випускники мали високий професійний рейтинг у сфері геодезії та картографії. Тому не дивно, що багато хто з них дотепер обіймає високі посади керівників підприємств, наукових установ або працює в університетах як викладачі й керівники кафедр.

Завідувач кафедри читає лекцію з курсу "Фотограмметрія"

Методична робота: В. Я. Фінковський обговорює з доцентом Б. С. Пузановим та старшим викладачем Т. Л. Краєвською робочі програми

У Львівській політехніці Віктор Якович очолював комісію з навчально-методичної роботи, і це було визнанням його новаторського підходу до організації навчання студентів.

Ще на початку 1970-х років кафедра отримала

сучасні на той час стереофотограмметричні прилади (стереопроектори та стереографи) і була створена унікальна лабораторія стереофотограмметрії, якої не мав жоден університет в СРСР. Пізніше технічна база лабораторії кафедри постійно поповнювалася приладами виробництва фірми "Carl Zeiss" (Йена, Німеччина), які на той час були найкращими приладами в нашій галузі (фототеодоліти УМК, Photheo, стереокомпаратори, монокомпаратори, стереоавтографи, стереометрограф та ін.). До речі, і всі наступні лабораторії кафедри були взірцевими у Львівській політехніці і тому досить часто їх відвідували делегації з різних університетів і підприємств з усього СРСР та з-за кордону. Професор зумів створити невеликий, але потужний колектив навчально-допоміжного складу, який підтримував техніку і лабораторії на високому рівні. Стерильна чистота, студенти в білих халатах – це вражало.

Велика заслуга в забезпеченні навчального процесу в 1970-1990-х роках належить також В. С. Фединському, М. О. Рудюку, Ю. В. Сальнікову, А. А. Глейзерову.

Нові технології зароджувалися тут: за стереоавтографом працює м. н. с. В. М. Петракова, стоять (зліва направо) – доцент О. Л. Дорожинський, проф. В. Я. Фінковський, ст. інженер О. В. Тумська, с. н. с. І. М. Любімов.

Віктор Якович мав надзвичайно гостру наукову інтуїцію. Він відчув і передбачив величезний вплив електронно-обчислювальної техніки на технологічні процеси у фотограмметрії і картографії.

Тому діяльність лабораторії з самого початку була спрямована на застосування ЕОМ для розв'язання фотограмметричних задач. Першою роботою в цьому напрямі була кандидатська дисертація О. Л. Дорожинського, а створена програма з аналітичної фототріангуляції була впроваджена в підприємстві "Союзмаркштрест" (тодішній Ленінград, нині Санкт-Петербург).

Інший науковий напрям стосувався технологій наземного фототеодолітного знімання в маркшейдерській справі. З цієї тематики були захищені кандидатські дисертації Д. М. Туруком, Є. І. Смірновим, В. М. Глотовим. Професор Фінковський був нагороджений срібними та бронзовими медалями ВДНГ СРСР за розробку та впровадження нових автоматизованих і дистанційних технологій у виробничу діяльність підприємств Міністерства кольорової металургії СРСР.

Видавнича діяльність В. Я. Фінковського була багатогранною: це монографії, посібники, статті. Серед перших його монографій назвемо "Пособие по работе на топографическом стереометре СТД-2" (1956), "Пособие по планово-высотной привязке аэроснимков методом фототеодолитной съемки при создании топографических карт в масштабе 1:25 000" (1963).

Особливе значення для теорії фотограмметрії мала монографія "Теория коллинеарной модели местности" (1980), а для практики – колективна монографія "Автоматизированные системы маркшейдерского обеспечения карьеров" (М.: Недра, 1991).

Підтвердженням високого наукового та педагогічного авторитету було обрання професора Фінковського членом Національного комітету фотограмметристів СРСР (1972), членом Науково-методичної ради Міністерства освіти СРСР, членом Міжвідомчої комісії з аерофотознімання СРСР.

Помер Віктор Якович Фінковський 6 вересня 2002 року.

В особі професора Фінковського ми мали ВЧИТЕЛЯ: доброзичливого і вимогливого, простого і величного, чуйного наставника і принципового керівника. Сьогоднішні досягнення кафедри неможливі без того фундаменту, який заклав він у попередні роки. Тому вдячні послідовники складають шану його світлій постаті.

© О. Л. Дорожинський, М. Т. Процик